

(P)o Sloveniji malo drugače

Neža Centrih, dijakinja 4. letnika Gimnazije Celje – Center

Sem dijakinja četrtega letnika predšolske vzgoje. Ob koncu šolskega leta 2022/23 smo v sklopu predmeta Pedagogika in pedagoški pristopi v predšolskem obdobju vsi dijaki izdelali projektne naloge, vsak na podlagi slikanice, ki jo je izbral sam. Na podlagi le-te smo morali pripraviti dejavnosti za predšolske otroke, ki bi jih lahko izvajali v vrtcu, da bi otroci slikanico boljše razumeli in celo podoživeli, kolikor je to le mogoče. Sama sem izbrala slikanico Pravljična Slovenija avtorice Darje Arh Centrih. Slikanica mi je všeč, saj tako otrokom kot tudi odraslim omogoča igriv in zanimiv sprehod po Sloveniji. Ob branju pravljice otroci spoznajo pokrajine, znamenitosti, hrano ter navade in običaje države, v kateri živijo.

Pri načrtovanju dejavnosti sem imela v mislih skupino otrok drugega starostnega obdobja. Nekatere od idej sem črpala iz že pridobljenih izkušenj v vrtcu, ostale pa si na letošnji praksi želim preizkusiti. S tem člankom želim svoje ideje deliti naprej, saj moram komu pridejo prav. Želim si, da bi se vzgojitelji z otroki več pogovarjali o naši državi, in zdi se mi, da bi lahko s pomočjo teh dejavnosti še sami izvedeli kaj novega.

Pri vsaki dejavnosti sem dodala tudi cilje iz kurikula, ki jih s to dejavnostjo dosežemo, in poskrbela, da po petih tednih ustvarjanja in igre nobeno področje ne bo ostalo nedotaknjeno.

Slika 1: ilustracija glavnih junakov

1. POTEK DEJAVNOSTI

Jutranji krogi ob začetkih ali na sredini tednov so namenjeni branju slikanice. Tako otroci v petih tednih spoznajo celotno Slovenijo na zabaven, aktiven in ustvarjalni način. Če je možno, se z vodjo prehrane

v vrtcu dogovorimo, da je ob določenih dneh na jedilniku jed, ki je značilna za del Slovenije, o katerem smo govorili pretekle dva ali tri dni. Po možnosti naj bo to jed, ki je omenjena tudi v slikanici.

2. UVODNI DEJAVNOSTI

V jutranjem krogu najprej preberemo celotno pravljico, nato pa ponovno le uvodni del (do poroke prve hčerke). Z otroki se pogovarjamo o tem, kje vse so že bili in kako dobro poznajo našo Slovenijo ter njeno glavno mesto – Ljubljano. So že bili kdaj na poroki?

DEJAVNOST 1 (kokoši)

Posvetimo se obliki naše države in kokošim. V prosto igro vključimo različne sestavljanke in druge igre, ki vsebujejo kokoši, otroci jih lahko tudi rišejo ali barvajo. Sprehode načrtujemo tako, da se odpravimo do najbližjih kmetij in si to žival ogledamo tudi v živo. Otroke spodbujamo, da kokoši opazujejo, opisujejo, oponašajo, in odgovarjamo na njihova vprašanja o le-teh. Če ima kdo od njih kokoši doma, mu damo priložnost, da nam pove, kako je treba skrbeti zanje, če ne, to otrokom povemo mi.

CILJI

- Otrok odkriva in spoznava živa bitja in njihova okolja.
- Otrok spoznava, kaj potrebujejo živa bitja za življenje ter ohranjanje in krepitev zdravja.
- Otrok odkriva in spoznava, da je življenje živih bitij odvisno od drugih bitij in od nežive narave.

DEJAVNOST 2 (izdelava zemljevida)

Vzgojiteljica na čim večji list nariše ali natisne obliko Slovenije ter nanjo zariše meje pokrajin. Otroci ji pomagajo vsako pokrajino pobarvati z različno barvo. Skupaj pokrajine tudi preštejejo in poimenujejo, hkrati pa poteka pogovor o tem, koliko in kaj so si zapomnili o določeni pokrajini. Na koncu skupaj poiščemo prostor, kjer bo zemljevid položen. Nanj bomo sproti dodajali izdelke, ki jih bomo izdelali glede na pokrajino, o kateri se bomo pogovarjali.

CILJI

- Spodbujanje radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti.
- Otrok se postopoma seznaja s širšo družbo in kulturo.
- Otrok razvija interes in zadovoljstvo ob odkrivanju širšega sveta zunaj domačega okolja.
- Otrok rabi imena za števila.

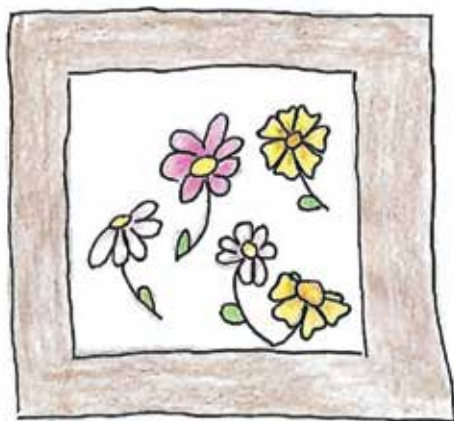
Slika 2: primer zemljevida iz slikanice

3. GORENJSKA

V jutranjem krogu vzgojiteljica otrokom prebere del pravljice, ki govori o prvi hčerki Greti. Otroke vpraša, ali so že obiskali Bled, ali vedo, kaj je Triglav. So že jedli 'kremšnito', kranjsko klobaso itd.? Glasba naj bo v teh dneh osredotočena na Avsenike. Predvaja se lahko med razgibavanjem, med prosto igro, spreho-di itd.

DEJAVNOST (herbarij)

Ker je Greta ob poroki dobila šopek, bodo tudi otroci izdelali vsak svojega, in sicer takšnega, katerega cve-tovi ne bodo oveneli.

Slika 3: skica končnega izdelka (herbarij/šopek)

Otroci na igrišču in/ali med sprehodi nabirajo različne vrste rož. Le-te vzgojiteljica nato v igralnici razporedi na časopisni papir in pusti, da se posu-šijo na mestu, do katerega otroci ne morejo do-stopati. Med njihovim počitkom s pomočnico iz kartona izrežeta majhne okvirčke, poleg vsakega okvirčka pa še po dva kosa samolepilne folije. Ob koncu tedna med prosto igro vzgojiteljica kliče k sebi vsakega otroka posebej in pred njega posta-vi posušene rože ter kartonasti okvir, na spodnjo stran katerega je že prilepljena plast samolepilne folije (obrnjena z lepljivo stranjo navzgor). Otrok izbira rože in jih eno za drugo polaga na lepljivo folijo. Ko zapolni celoten okvir, vzgojiteljica čezenj nalepi drugo plast folije (obrnjeno z lepljivo stra-njo navzdol). Vsak otrok tako izdela svoj poročni šopek, ki ga lahko odnese domov, enega od njih pa vzgojiteljica doda na tisti del zemljevida Slove-nije, kjer je Gorenjska.

CILJI

- Doživljanje in spoznavanje narave v njeni raz-nolikosti, stalnem spreminjanju in estetskih razsežnostih.
- Spodbujanje različnih pristopov k spoznavanju narave.

HRANA

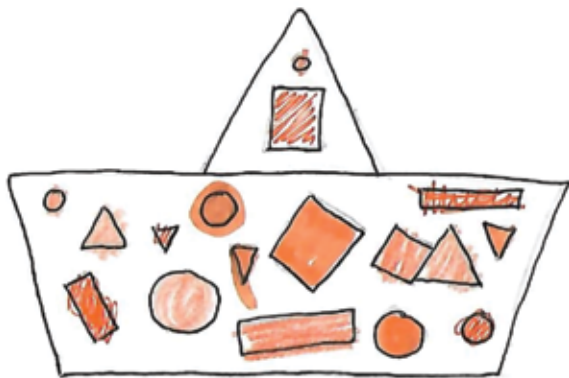
En dan v tem času otroci po kosilu za sladico do-bijo košček blejske 'kremšnite'.

4. PRIMORSKA

V jutranjem krogu vzgojiteljica otrokom prebere del pravljice, ki govori o drugi hčerki Petri. Z otroki se pogovarja o slovenski obali. So se že peljali z ladjico? So jedli ribe, polento itd.?

DEJAVNOST (ladjica)

Otroke razdelimo v štiri manjše skupine (v vsaki je 5 ali 6 otrok). V teh skupinah iz papirja izdelajo vsak svojo ladjico. Vzgojiteljica dela z eno skupino naenkrat, da lahko otrokom pri tem nazorno kaže (lahko predvaja tudi posnetek), kako morajo pa-pir prepogibati, ter jim pomaga, če je to potreb-no. Medtem ko ena skupina dela, se drugi otroci pod nadzorom pomočnice prosto igrajo. Ko la-djico dokončajo, jo še okrasijo. Na voljo imajo pet barv, s katerimi lahko ustvarjajo: modro, rumeno, rdečo, zeleno in oranžno. Vsak otrok svojo ladjico okra-si samo z vzorci ene barve. Ladjico morajo porisati z uporabo osnovnih geometrijskih likov različnih velikosti, zato jim vzgojiteljica pred za-četkom okraševanja le-te tudi pokaže (kvadrat, pravokotnik, krog in trikotnik). Ko vsi otroci iz sku-pine izdelajo svoje ladjice, se razdelijo v nove sku-pine glede na to, katero barvo so uporabili. Nato se preštejejo in ugotovijo, katero barvo je izbralo največ otrok in katero najmanj.

Slika 4: skica končnega izdelka (ladjica)

Naslednji dan se s skupino odpravimo do potočka. Vzgojiteljica ostane z otroki, pomočnica pa se odpravi nekaj metrov nižje ob vodi. Otroci spustijo svoje ladjice po potoku. Začnejo člani skupine tiste barve, ki se je pojavila najmanj pogosto. Ko ladjice priplavajo do pomočnice, jih ta vzame iz vode in preda nazaj otrokom, ki lahko to dejavnost dlje časa ponavljajo. Ob vrnitvi v igralnico otroci pustijo ladjice v vrtcu, da se posušijo. Eno od posušenih ladjic dodajo na del zemljevida, kjer je Primorska, ostale lahko odnesejo domov.

CILJI

- Otrok rabi imena za števila.
- Otrok spozna geometrijske like.

HRANA

Otroci enkrat v tem času za kosilo jedo ribe ali kakršne koli druge morske sadeže.

5. NOTRANJSKA

V ponedeljkovem jutranjem krogu otroci poslušajo del pravljice, ki govori o tretji hčerki Nini. Vzgojiteljici povedo, če so že obiskali Predjamski grad ali Postojnsko jamo. So že videli človeško ribico? Lahko se pogovarjajo tudi o 'coprnicah'.

DEJAVNOST (ples)

Ker po poroki poteka tudi rajanje, seveda z glasbo, ki je značilna za določeno pokrajino, se otroci naučijo notranjsko pesmico z naslovom *Lejsarjov malen* in ples, ki si ga vzgojiteljica izmisli glede na sposobnosti otrok in pomen besed v pesmi. Če se vzgojiteljici pesem za otroke zdi prezahtevna zaradi uporabe narečnih besed, jih lahko nadomesti s pravilnimi slovenskimi. Če ne, pa otrokom pove, kaj pomenijo tiste besede, ki jih ne poznajo. Besedilo pesmice dodajo na del zemljevida, kjer je Notranjska.

LEJSARJOV MALEN

Je Lejsarjov malen,
pa miele pomalem,
kadija, kadeja, kadija, kadon.
Če voda prdere,
pa malen podere,
kadija, kadeja, kadija, kadon.
Pa Lejsarca pravi,
pa malen popravi,
kadija, kadeja, kadija, kadon.
Če pride pa suša,
pa malen posluša,
kadija, kadeja, kadija, kadon.

NAREČNE BESEDE:

malen-mlin
miele-melje

CILJI

- Razvijanje koordinacije oz. skladnosti gibanja.
- Povezovanje gibanja z elementi časa, ritma in prostora.

HRANA

En dan v tem času je za kosilo enolončnica.

6. DOLENJSKA

V jutranjem krogu se otrokom prebere del pravljice, ki govori o četrti hčerki Daši. Vzgojiteljica otroke vpraša, ali so že obiskali kakšen grad in ali vedo, kaj je suha roba.

DEJAVNOST 1 (suha roba)

Če ima vrtec možnost (v našem kraju je) in se določen dan v tednu v vas pripelje kombi, kjer prodajajo suho robo, lahko sprehod prilagodijo temu. V našem primeru se suha roba prodaja vsak petek. Vzgojiteljica se z otroki sprehodi do kombija. Opazujejo suho robo in se o njenem izdelovanju pogovarjajo s prodajalcem. Če ta dovoli, jo lahko otroci tudi previdno primejo v roke.

DEJAVNOST 2 (izdelava suhe robe)

V vrtec povabijo izdelovalca pletenih košev. Ko pride, otrokom predstavi svojo službo. Čim bolj jih spodbujamo k temu, da ga sprašujejo, kar jih zanima glede prej predvidoma nepoznanega poklica. Pred njimi izdelovalec nato koš tudi dejansko plete, in če dovoli ter če otroci želijo, mu lahko pri tem eden po eden pomagajo. Izdelovalca prosimo, če lahko s seboj prinese tudi manjši, že izdelan koš ali dva, ki ga/ju otroci lahko izmenjuje nosijo na hrbtu in polnijo z različnimi igračkami. Vzgojiteljica natisne sliko koša ter jo skupaj z otroki doda na del zemljevida, kjer je Dolenjska.

CILJI (za obe dejavnosti)

- Spoznavanje ožjega in širšega družbenega in kulturnega okolja.

- Otrok se seznanja s funkcijami bližnjega družbenega okolja, s poklici, spoznava razne običaje.

HRANA

Eden izmed obrokov v tem času je piščanec, za prilogo pa mlinci in rdeče zelje.

7. ŠTAJERSKA

V ponedeljkovem jutranjem krogu otroci poslušajo del pravljice, ki govori o peti hčerki Štefki. Otroci v pogovoru, ki sledi, povedo, če vedo, da oni živijo na Štajerskem. So že obiskali Velenjski rudnik, Jelenov greben ali se kopali v Laškem? So že pomagali na kolinah, jedli različne klobase, zelje itd.?

DEJAVNOST (narečje)

Vzgojiteljica in pomočnica skupaj z otroki sedeta v krog. Povesta jim, da so prišli do dela slikarice, ki govori o pokrajini, v kateri živimo mi. Vprašata jih, ali vedo, kaj je narečje. Razložita jim razliko med narečnimi besedami, ki jih razume le določen del Slovencev, in knjižnimi besedami, ki jih razume mo vsi. Pozanimata se, ali poznajo kakšno takšno besedo.

Vzgojiteljica otrokom predstavi lutko, ki govori značilno štajersko. Gre za ročno lutko kokoši avtohtone slovenske pasme štajerka z imenom Marička (Marija). Med govorom uporablja veliko narečnih besed in naloga otrok je, da jo naučijo govoriti knjižno, da bo lahko potovala po Sloveniji in jo bodo vsi razumeli. Ker otroci ne poznajo vseh narečnih besed, jim pri tem pomagata tako vzgojiteljica kot tudi pomočnica in učijo se skupaj z lutko. Nato pred njih postavimo kartice. Na nekaterih karticah so slike, na drugih narečne besede in na tretjih knjižne besede (npr. štenge-stopnice, flaša-steklenica, šporhert-štedilnik, goša-gozd, šuder-pesek, ladlc-predal, firtoh-predpasnik itd.). Vzgojiteljica jim prebere narečne besede in s skupnimi močmi vsako narečno besedo povežejo s knjižno besedo in sliko. Marička pri tem sodeluje in otrokom pomaga. Kasneje s karticami lahko poteka igra spomina. Seveda pa jim morata vzgojiteljica ali pomočnica pri tem pomagati, saj še ne znajo brati. Eno sličico in besedi, ki ji pripadata, dodamo na del zemljevida, kjer je Štajerska.

Slika 5: primer kartic

CILJI

- Zavedanje obstoja lastnega jezika in kulture.
- Otrok razvija sposobnost ločevanja (prepoznavanja) med narečnimi besedami/pogovornim jezikom in knjižnim govorjenim jezikom.

HRANA

Vzgojiteljica se v kuhinji dogovori, da otroci za kosilo jedo pečenice in zabeljeno zelje.

8. KOROŠKA

V jutranjem krogu se otrokom prebere del pravljice, ki govori o šesti hčerki Kaji. Otroci povedo, če so že preizkusili 'zip line' in če že znajo voziti kolo. So že obiskali Kralja Matjaža in jedli žgance?

DEJAVNOST (kolesarjenje)

Ker so se svatje med raziskovanjem pokrajine vozili s kolesom, se tudi v vrtcu v tem času eden od popoldnevov nameni kolesarjenju. Z otroki se dopoldan tistega dne v vrtcu pogovarja predvsem o varnosti pri vožnji s kolesom, o kolesu, primerni obleki, obutvi in opre. Vzgojiteljica in pomočnica jim pokažeta čelado, luč, odsevnike ipd. Otroci nato narišejo vsak svoje kolo in enega od teh dodajo na del zemljevida, kjer je Koroška. Starše pravočasno obvestimo, naj pridejo z otroki ob petih na parkirišče vrtca, kjer se bodo lahko skupaj vozili (ali učili voziti) s kolesom. Ni obvezno, da pridejo vsi (če si tega ne želijo, nimajo časa ali kolesa in opreme). Pripravimo preprost poligon, po katerem se otroci po svojih zmožnostih vozijo v krogih, osmicah ali slalom. Vozijo se v koloni in se s tem učijo tudi strpnosti in varnostne razdalje.

CILJI

- Razvijanje ravnotežja.
- Pridobivanje spretnosti vožnje s kolesom.
- Spoznavanje oblačil in obutev, ki so primerne za gibalne dejavnosti.

HRANA

Preden otroci odidejo domov, njih in njihove starše vzgojiteljica povabi na tipično koroško malico in jim ponudi rženi kruh, skuto z olivnim oljem, narezek in jabolčni sok, kar po dogovoru prej pripravi kuhinja vrtca.

9. PREKMURJE

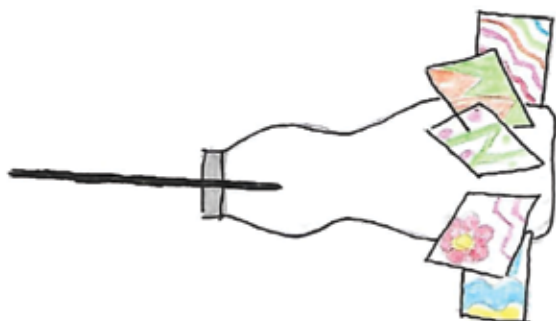
V jutranjem krogu otroci prisluhnejo še zadnjemu delu pravljice, ki govori o sedmi hčerki Poloni. Vzgojiteljica in pomočnica se z otroki pogovorita, če so že obiskali Vulkanijo in če poznajo krta Oljia. So že videli mlin ali bili v njem? Vedo, kako nastane moka?

DEJAVNOST (mlinček)

Otroci so razdeljeni v štiri manjše skupine. Delajo lahko vse skupine naenkrat, vsaka pa bo izdelala svoj mlinček. Vzgojiteljica predčasno poskrbi, da

vsaka skupina dobi plastenko, ki ima v zamašek pritrjeno palico tako, da se plastenka lahko vrti okrog svoje osi. Vsak otrok v skupini dobi še svoj košček lesa (ali drugega materiala, ki ga voda ne bo uničila). Okrasi ga z akrilnimi barvami (ali drugimi, ki se v vodi ne bodo razmazale). Ko končajo, jih vzgojiteljica in pomočnica neseta sušit na mesto, do katerega otroci ne morejo dostopati. Ko spijo ali ko gredo domov, suhe lesene ploščice nato z vročo pištolo pritrdita na spodnji del plastenke. Vsak mlinček ima toliko lopatic, kolikor je bilo v skupini otrok.

Naslednji dan otroci odidejo do reke ali potoka, da bodo svoje mlinčke lahko preizkusili. Počepnejo ob vodi in držijo palčko, na katero je pritrjena plastenka, tako da se lesene lopatice dotikajo vode

Slika 6: skica končnega izdelka (mlinček)

in vrtijo mlinček. Vzgojiteljica jim zastavi vprašanje: Zakaj se mlinček vrti, ko ga postavimo v tekočo vodo (potok ali reko)? Če kdo odgovori pravilno (ker tekoča voda poriva lopatice in tako vrti mlinček), to z naslednjim poskusom dokažejo, če ne, bo to le pomoč pri iskanju odgovora. Otroci z vzgojiteljico nato odidejo k delu potoka, kjer je voda mirnejša ali celo stoječa. Mlinček postavijo v vodo še tam in opazujejo, da se vrti počasneje ali pa sploh ne. Znova jim zastavi isto vprašanje in s skupnimi močmi nanj pravilno odgovorijo.

Ko se vrnemo v igralnico, enega od mlinčkov postavimo na prekmurski del zemljevida.

CILJI

- Razvijanje estetskega zaznavanja in umetniške predstavljalnosti.
- Spodbujanje radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti.
- Otrok spoznava vodo v različnih pojavnih oblikah.

HRANA

Eno izmed kosil v tem času vsebuje bujto repo in prekmursko gibanico.

10. ZAKLJUČEK

Vzgojiteljica in pomočnica do konca dopolnjen zemljevid Slovenije odložita na tla pred otroke in izvedeta hitro evalvacijo. Vprašata jih, kaj jim je bilo najbolj všeč oz. kaj so si najbolj zapomnili. Zemljevid nato razstavita na mesto, kjer si ga bodo lahko ogledali tudi starši.

Slika 7: primer dopolnjenega zemljevida

VIRI

Arh. Centrih, Darja. (2023): *Pravljica Slovenija*. 1. izd. Trbovlje: Založba 5ka.
Kurikulum za vrtce. 2019. 2. izd., 16. natis. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 78 str.
Lejsarjev malen. Dostopno na: <http://cankarzna.splet.arnes.si/files/2020/03/GUM-1-1-1.pdf>, 25. 3. 2024
Retuznik Bozovičar, Ana, in Krajnc, Metka. (2012): *V krogu življenja: pedagogika in pedagoški pristopi v predšolskem obdobju: učbenik za modul Pedagogika in pedagoški pristopi v predšolskem obdobju v programu Predšolska vzgoja*. 2., popravljena izd. Velenje: ModART, kreativni atelje in založba.